WIKIPEDIA

Enetsin kieli

Enetsin kieli (aikaisempi nimitys *jeniseinsamojedi*) on Venäjällä Krasnojarskin aluepiirin Taimyrin piirissä asuvien enetsien puhuma uralilaisen kieliperheen samojedilaiseen haaraan kuuluva kieli.

Enetsi kuuluu pohjoissamojedilaisiin kieliin. Sen lähimmät sukukielet ovat nenetsi ja nganasani. Kieli jakautuu pohjoisiin tundra- ja eteläisiin metsämurteisiin, joita eräät tutkijat ovat pitäneet erillisinä kielinä.[1] Metsäenetsit (noin 150 henkeä) asuvat Dudinkan kunnan Potapovon kylässä ja tundraenetsit (noin 50 henkeä) Karaulin kunnan Vorontsovossa.[2] Molemmat kylät sijaitsevat Jenisein rannalla 300–400 kilometrin päässä toisistaan. Potapovossa asuu enetsien lisäksi nenetsejä, evenkejä, venäläisiä ja toisen maailmansodan aikana karkotettuja saksalaisia. Vorontsovossa on myös nenetsejä, nganasaneja, venäläisiä ja muualta tulleita siirtotyöläisiä. Noin kolmannes enetseistä on muuttanut Krasnojarskin aluepiirin kaupunkeihin.[3]

Vuonna 1989 enetsejä laskettiin olevan Venäjällä 198 henkeä, joista 92 puhui enetsiä äidinkielenään ja 14 toisena kielenä. Venäjää puhui äidinkielenään 70 henkilöä ja nenetsiä 22.[4] Vuoden 2002 väestönlaskennassa rekisteröitiin 237 enetsiä[5] ja 119 enetsin puhujaa.[6] Kielen puhujista 66 asui Taimyrin piirikunnassa ja vain kuusi ei osannut venäjää.[7] Aktiivisia enetsin kielen käyttäjiä on arvioitu olevan vieläkin vähemmän, enintään 20 henkeä.[2] Vuoden 2010 väestönlaskennan mukaan Venäjällä on 43 enetsin puhujaa[8].

Vuonna 1986 julkaistiin N.M. Tereštšenkon laatima kyrillinen enetsin aakkosto. Sen jälkeen enetsiksi on ilmestynyt kolme kirjaa: pieni kansanperinnekokoelma (1992), katkelma Luukkaan evankeliumista (1995) ja koulusanakirja (2001). Piirin sanomalehti *Taimyr* julkaisee toisinaan enetsinkielistä sivua ja paikallisessa radiossa lähetetään enetsinkielisiä ohjelmia. 1990-luvun puolivälissä Potapovossa toimi vähän aikaa lapsille tarkoitettu kielikerho.[9]

Enetsiä voidaan pitää kuolevana kielenä. Vuosituhannen vaihteessa sitä osasivat Potapovossa vain yli 50-vuotiaat ja Vorontsovossa yli 40-vuotiaat. Vanhuksista monet puhuvat myös nenetsiä, nganasania tai evenkiä. Nuoriso osaa yleensä vain venäjää.[3]

Sisällysluettelo

Kirjaimisto

Enetsin epävirallinen aakkosto on sama kuin venäjässä, mutta siinä on kolme lisäkirjainta: ɛ, ӈ ja ç.

А а	Б б	В в	Г г	Д д	Е е	Ё ё	Ɛ ɛ

Ж ж	З з	И и	Й й	К к	Л л	М м	Н н
Ӈ ӈ	О о	П п	Р р	С с	Ҫ ҫ	Т т	У у
Ф ф	Х х	Ц ц	Ч ч	Ш ш	Щ щ	ъ	Ы ы
ь	Э э	Ю ю	Я я				

Katso myös

- Mikola T.: Morphologisches Wörterbuch des Enzischen. Szeged, 1995 (= Studia Uralo-Altaica 36)
- Болина, Д .С.: *Русско-єнецкий разговорник.* Санкт-Петербург : Просвещение, 2003, 111p. 5-09-00269-7
- Сорокина, И. П.; Болина, Д .С.: *Энецкий-русско и русско-єнецкий словарь.* Санкт-Петербург : Просвещение, 2001, 309p. 5-09-002526-6
- Сорокина, И. П.; Болина, Д .С.: *Энецкий словарь с кратким грамматическим очерком : около 8.000 слов*. Санкт-Петербург: Наука 2009, 488p. ISBN 978-5-98187-304-1
- Сорокина, И. П.: *Энецкий язык*. Санкт-Петербург: Наука 2010, 411p. ISBN 978-5-02-025581-4
- Siegl, Florian: *Materials of Forest Enets : an indiginous language of northern Siberia.* (Dissertationes Philologicae Uralicae Universitatis Tartuensis 9) Tartu : Univ. Pr. 2011, 455 p. 978-9949-19-672-2 (print ed.) 978-9949-19-673-9 (PDF)

Lähteet

1. Anhava, Jaakko: *Maailman kielet ja kielikunnat*, s. 54. Tampere: Gaudeamus, 1999. ISBN 951-662-734-X.
2. *Jazyki Rossijskoi Federatsii i sosednih gosudarstv. Tom 3*, s. 470. Moskva: Nauka, 2005. ISBN 5-02-011237-2.
3. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 709. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.
4. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 698–699. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.
5. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.1. Natsionalnyi sostav naselenija. (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_01.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 31.5.2009. (venäjäksi)
6. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 4.4. Rasprostranjonnost vladenija jazykami (krome russkogo). (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_04_04.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 31.5.2009. (venäjäksi)
7. Vserossijskaja perepis naselenija 2002 goda. 13.2. Naselenije korennyh malotšislennyh narodov po territorijam preimuštšestvennogo proživanija KMN i vladeniju jazykami. (http://perepis2002.ru/ct/doc/TOM_13_02.xls) *perepis2002.ru*. Viitattu 31.5.2009. (venäjäksi)
8. Naselenije Rossijskoi Federatsii po vladeniju jazykami (http://www.gks.ru/free_doc/new_site/population/demo/per-itog/tab6.xls) *gks.ru*. Viitattu 20.1.2012. (venäjäksi)
9. *Pismennyje jazyki mira: Jazyki Rossijskoi Federatsii. Sotsiolingvistitšeskaja entsiklopedija. Kniga 2*, s. 701–705. Moskva: Academia, 2003. ISBN 5-87444-191-3.

Aiheesta muualla

- Endangered Languages of Indigenous Peoples of Siberia: The Enets Language (http://lingsib.iea.ras.ru/en/languages/enets.shtml) (englanniksi)
- Ethnologue: Forest Enets (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=enf) (englanniksi)
- Ethnologue: Tundra Enets (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=enh) (englanniksi)
- Kielitiede (http://www.nganasanica.de/enets.html) (Tekstit, sanastot, kieliopillinen pöydät, erilaisia materiaaleja jne.) (saksaksi)

n · k · m (https://fi.wikipedia.org/w/index.php?title=Malline:Uralilaiset_kielet&action=edit)

Uralilaiset kielet

Itämerensuomalaiset		inkeroinen · karjala (aunuksenkarjala · lyydi · varsinaiskarjala) · liivi · suomi (kveeni · meänkieli) · vatja · vepsä · viro (võro)
Saamelaiskielet	**Länsisaamelaiset**	eteläsaame · luulajansaame · piitimensaame · pohjoissaame · uumajansaame
	Itäsaamelaiset	akkalansaame † · inarinsaame · kainuunsaame † · keminsaame † · kiltinänsaame · koltansaame · turjansaame
Mordvalaiset		ersä · mokša
Mari		mari (niittymari · vuorimari)
Permiläiset		komi (komipermjakki) · udmurtti
Hanti		hanti
Mansi		mansi
Unkari		unkari
Samojedikielet	**Pohjoissamojedilaiset**	enetsi · juratsi † · nenetsi · nganasani
	Eteläsamojedilaiset	kamassi † · matori † · selkuppi
Luokittelemattomat		merja † · meštšera † · muroma †

Kielten alueellisia nimityksiä tai kiisteltyjä ryhmittelyjä: suomalais-ugrilaiset · suomalais-permiläiset · suomalais-volgalaiset · volgalaiset · suomalais-saamelaiset · ugrilaiset · obinugrilaiset